

Menningar-, nýsköpunar- og háskólaráðuneytið
Skrifstofa menningar og skapandi greina

Sent í samráðsgátt

Reykjavík, 17. október 2025

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um menningarframlag streymisveitna

Sýn hf. (Sýn) þakkar fyrir tækifærið til að veita umsögn um frumvarp til laga um menningarframlag streymisveitna. Sýn fagnar þeim yfirlýsta vilja löggjafans að jafna samkeppnisstöðu innlendra fjölmiðla gagnvart erlendum streymisveitum og styðja við framleiðslu á íslensku efni. Slíkar aðgerðir eru löngu tímabærar og í fullu samræmi við þau sjónarmið sem Sýn hefur áður komið á framfæri.

Engu að síður eru í frumvarpinu og greinargerð með því að finna ákvæði og fullyrðingar sem eru íþyngjandi, órökstuddar og í sumum tilvikum beinlínis rangar. Þessi ákvæði grafa undan markmiðum frumvarpsins og skapa hættu á að löggjöfin muni fyrst og fremst leggja byrðar á þá innlendu aðila sem nú þegar eru burðarásar í framleiðslu á íslensku dagskrárefni.

Af þeim sökum lýsir Sýn yfir verulegum áhyggjum af tilteknum ákvæðum frumvarpsins sem, ef óbreytt verða, munu hafa þveröfug áhrif við markmið þess. Þau munu leggja íþyngjandi skattbyrði á einn helsta framleiðanda innlands efnis hér á landi og skapa enn meiri skekkju í samkeppnisumhverfinu. Eins og frumvarpið er nú úr garði gert er líklegt að Sýn neyðist til að greiða hinn nýja 5% skatt í fjárhæðum sem nema muni a.m.k. tugum milljóna króna.

Óþörf „gullhúðun“ og þröng skilgreining á innlendu efni

Kjarni vandans liggur í hinni þröngu skilgreiningu á hugtakinu „innlent efni“ í 4. tölul. 2. gr. frumvarpsins. Þar segir að til innlands efnis teljist „nýjar leiknar kvikmyndir, stuttmyndir, leikið sjónvarpsefni og heimildamyndir“. Því næst eru tekin af öll tvímæli um að „fréttir, útsendingar frá íþróttaviðburðum, leikja- og skemmtidagskrá, auglýsingar, textavarpsspjónusta eða fjarkaup, telst ekki til innlands efnis“.

Í greinargerð frumvarpsins er vísað til danskrar löggjafar þar sem fram kemur: „*Til fjárfestinga í dönsku efni teljast allar fjárfestingar í framleiðslu og samframleiðslu á nýjum, dönskum kvikmyndum, sjónvarpsþáttaröðum og heimildarþáttum.*“ Samkvæmt þessu er danska leiðin einföld og skilvirk; hún viðurkennir allar fjárfestingar í nýrri danskri framleiðslu án þess að setja frekari, íþyngjandi og huglæg skilyrði. Íslenska frumvarpið fer hins vegar allt aðra og þrengri leið. Með því að útiloka heilu efnissviðin, svo sem fréttir, íþróttir og skemmtidagskrá, og með því að setja fram huglægt og teygjanlegt skilyrði um „íslenska menningarlega og samfélagslega skírskotun“, er verið að innleiða hljóð- og myndmiðlunartilskipunina með mun strangari hætti en hún krefst. Þetta er klassískt dæmi um svokallaða „gullhúðun“, þar sem innlend löggjöf gengur lengra en EES-réttur krefst, án þess að gild rök liggi þar að baki. Sú afstaða er órökstudd og skaðleg fyrir innlenda framleiðslu. Ekkert í tilskipuninni kallar á þessa þröngu nálgun. Sýn hf. hvetur löggjafann til að

hverfa frá þessari óþörfu íþyngingu og tileinka sér einfaldari og skilvirkari nálgun, líkt og Danir virðast hafa gert, ef marka má lýsingu í greinargerð frumvarpsins.

Röng fullyrðing um stöðu innlendra streymisveitna

Í greinargerð með frumvarpinu er fullyrt: „...Íslenskar streymisveitur, í eigu Sýnar hf. og Símans hf., eru líklegri til að uppfylla kröfur um beina fjárfestingu í innlendu hljóð- og myndefni á íslensku nú þegar.“ Þessi fullyrðing er röng hvað varðar Sýn hf. Ástæðan er einmitt sú þrönga skilgreining á „innlendu efni“ sem frumvarpið leggur til. Umtalsverður hluti af framleiðslu og fjárfestingum Sýnar, hvort heldur innanhússframleiðsla eða aðkeypt framleiðsla, er í íþróttaefni, fréttum og vinsælli skemmtidagskrá á borð við „Kviss“ og „Idol“. Allt er þetta efni framleitt á íslensku, fyrir íslenskan almenning, af íslensku fagfólki. Með því að útiloka þessa framleiðslu frá skilgreiningu á „innlendu efni“ er frumvarpið beinlínis hannað á þann veg að Sýn muni *ekki* uppfylla kröfur um beina fjárfestingu og neyðist því til að greiða skattinn. Þessi fullyrðing í greinargerðinni er því villandi og gefur ranga mynd af raunverulegum áhrifum laganna á starfsemi félagsins.

Mismunun gagnvart einkareknum miðlum og undanþága Ríkisútvarpsins

Í 4. gr. frumvarpsins er Ríkisútvarpið ohf. (RÚV) undanþegið greiðslu menningarframlags. Rökin eru þau að á RÚV hvíli þegar víðtækar skyldur samkvæmt lögum og þjónustusamningi. Í 3. gr. þeirra laga er kveðið á um fjölbreytta almannaþjónustu, þar á meðal fréttir, fræðslu, íþróttir, afþreyingu og menningarefni.

Sú röksemdafærsla sem liggur að baki undanþágu RÚV afhjúpar hins vegar augljósa mismunun í frumvarpinu. Heildarframlag RÚV til íslenskrar menningar og dagskrárgerðar, þar með talið framleiðsla á fréttum, íþróttum og skemmtiefni, er metið sem fullnægjandi og nægjanleg ástæða til undanþágu. Á sama tíma er sambærileg framleiðsla hjá einkareknum miðli, á borð við Sýn, metin einskis virði og undanskilin þeim fjárfestingum sem geta leitt til ívilnunar. Hvers vegna gildir einn mælikvarði fyrir RÚV en annar fyrir Sýn? Ef framleiðsla íþrótta- og skemmtiefnis telst hluti af almannaðjónustuhlutverki RÚV, hlýtur slík framleiðsla einnig að hafa menningarlegt gildi þegar hún er innt af hendi af einkareknum aðila.

Að undanskilja opinbera fjölmiðilinn á þeim forsendum að hann sinni almannaðjónustu, en leggja um leið skatt á einkarekinn aðila sem framleiðir sambærilegt efni í þágu íslenskrar menningar, raskar samkeppni með augljósum hætti. Raunar hefur Sýn vakið máls á, m.a. með hliðsjón af rekstri á öflugri fréttastofu og framleiðslu á öðru menningarefni með almenna skírskotun, að félagið geti verið útnefnt sem félag í almannaðjónustu. Vísað hefur verið til fordæmis TV2 í Noregi í því samhengi. Rennir þetta enn frekari stoðum undir hve rík samkeppniströskun leiðir af þröngri skilgreiningu á innlendu efni í frumvarpinu á sama tíma og almannaðjónustuhlutverk Sýnar er ekki viðurkennt.

Minnt skal á að hljóð- og myndmiðlunartilskipunin, sem frumvarpið byggir á, kveður á um að fjárhagslegar skuldbindingar sem þessar skuli vera í réttu hlutfalli við markmiðin og án mismununar. Að útiloka stóran hluta innlendra framleiðslu Sýnar frá fráttarþærri skattgreiðslu er hvorki í réttu hlutfalli við markmiðin né laust við mismunun.

Samanburður á frumvörpum um menningarframlag streymisveitna og íþyngjandi áhrif á innlenda fjölmiðlaveitu

Frumvarpið um menningarframlag er nú til umsagnar í samráðasgátt stjórnvalda í annað sinn. Bæði frumvörpin, hið fyrra frá 15. maí 2024 og hið síðara frá 9. október 2025, hafa að markmiði að innleiða heimildarákvæði hljóð- og myndmiðlunartilskipunarinnar, sem heimilar aðildarríkjum að

leggja fjárhagslegar skyldur á streymisveitur til að styðja við framleiðslu evrópskra verka. Þrátt fyrir sama grundvallarmarkmið eru verulegar breytingar á milli frumvarpanna sem hafa íþyngjandi og neikvæð áhrif á rekstur og samkeppnisstöðu innlendarar fjölmiðlaveitu á borð við Sýn hf.

Mestu máli skiptir eðli gjaldtökunnar, stjórnsýslufyrirkomulag hennar og, umfram allt, hin þrönga og íþyngjandi skilgreining á „innlendu efni“ í síðara frumvarpinu. Í fyrra frumvarpinu var lagt til að menningarframlag væri „fjárframlag til Kvikmyndasjóðs“ eða bein fjárfesting. Þetta fyrirkomulag tengdi framlagið beint við þann sjóð sem starfar samkvæmt kvikmyndalögum nr. 137/2001 og Reglugerð nr. 229/2003. Í umsögn Sýnar hf. frá 3. júní 2024 um fyrra frumvarpið var bent á nauðsyn þess að tryggja aðgang að sjóðnum fyrir þá sem inntu framlag af hendi, hvort sem var með beinni fjárfestingu eða greiðslu í sjóðinn. Í síðara frumvarpinu er hins vegar horfið frá þessu fyrirkomulagi og lagt til að menningarframlagið verði „skattur af heildartekjum streymisveitna“ sem rennur í ríkissjóð, sbr. 5. og 14. gr. þess frumvarps. Þótt í 14. gr. sé kveðið á um að ráðherra skuli ákvarða fjárveitingu úr ríkissjóði til stuðnings kvikmyndagerðar er bein tenging við Kvikmyndasjóð rofin. Þetta skapar óvissu um ráðstöfun fjármunanna og gerir þá háða árlegri ákvörðun Alþingis í fjárlögum.

Önnur grundvallarbreyting lýtur að stjórnsýslu. Samkvæmt fyrra frumvarpinu var Fjölmiðlanefnd, sem starfar á grundvelli laga nr. 38/2011 um fjölmiðla, falið eftirlitshlutverk. Í síðara frumvarpinu er öll stjórnsýsla færð undir skattkerfið, þar sem Ríkisskattstjóri annast álagningu og innheimtu, sbr. 9. og 10. gr. þess. Jafnframt er Kvikmyndamiðstöð Íslands falið nýtt og afdrifaríkt hlutverk, þ.e. að staðfesta hvaða verkefni teljist „innlent efni“ og geti þannig myndað grundvöll fyrir frádrætti frá skattstofni, sbr. 7. gr. síðara frumvarpsins. Þessi breyting færir kerfið úr fjölmiðlarétti yfir í skattarétt.

Mesta íþyngingin fyrir Sýn hf. felst þó, sem fyrr segir, í skilgreiningu á hugtakinu „innlent efni“. Bæði frumvörpin útiloka tiltekna dagskrárliði frá því að teljast til frádráttarbærrar fjárfestingar. Í 3. gr. fyrra frumvarpsins var kveðið á um að kostnaður við „fréttir, útsendingar frá íþróttaviðburðum, leiki, auglýsingar, textavarpþjónustu eða fjarkaup“ teldist ekki til beinnar fjárfestingar. Í 4. tölul. 2. gr. síðara frumvarpsins er gengið lengra og hugtakið „leikja- og skemmtidagskrá“ bætist við upptalninguna. Þessi viðbót virðist beinlínis beinast að umtalsverðum hluta þeirrar framleiðslu sem innlendar fjölmiðlaveitur, líkt og Sýn, standa fyrir og sett til höfuðs þeirra. Þessi þrenging á skilgreiningunni er verulega íþyngjandi og dregur úr möguleikum Sýnar til að nýta umfangsmikla innlenda framleiðslu sína á sviði afþreyingar til að mæta 5% viðmiðinu og komast þannig hjá skattlagningu.

Ósanngjörn afmörkun á undanþágum

Í c-lið 1. mgr. 4. gr. frumvarpsins eru þær streymisveitur undanþegnar sem *eingöngu* miðla íþróttaeefni, fréttum eða trúarlegu efni. Í greinargerð er þetta rökstutt með sanngirnissjónarmiðum: „Ekki getur talist sanngjarnt að gera þær kröfur til streymisveitna sem bjóða eingöngu upp annars konar efni [...] að þær fjárfesti í leiknum kvikmyndum, leiknum sjónvarpsþáttum eða heimildamyndum.“

Sýn hf. tekur undir þessi sanngirnismörk en bendir á að þau eigi einnig við um streymisveitur sem *að miklu leyti* eða *einkum* bjóða upp á slíkt efni. Sýn byggir starfsemi sína að verulegu leyti á beinum útsendingum frá íþróttaviðburðum og annarri skemmtidagskrá sem frumvarpið skilgreinir sem ófrádráttarbært frá skattlagningunni. Að skylda slíka þjónustu til að greiða fullan skatt, á meðan þjónusta með nánast samhljóða efnisframboð er að fullu undanþegin, er ósanngjarnt og stenst ekki þau sanngirnismörk sem lögð eru til grundvallar í greinargerðinni sjálfri.

Tillögur til breytinga á frumvarpstextanum

Í ljósi ofangreinds leggur Sýn hf. til eftirfarandi breytingar á frumvarpinu:

1. **Að síðari málslíður 4. tölul. 2. gr., sem útilokar fréttir, íþróttaviðburði og leikja- og skemmtidagskrá, verði felldur brott.** Með því væri öll innlend framleiðsla sem lýtur ritstjórn gjaldgeng sem bein fjárfesting og komið í veg fyrir ómálefnalega mismunun á grundvelli efnistegundar. Með þessari breytingu yrði öll innlend dagskrárgerð sem lýtur ritstjórn eða dagskrársetningu, hvort sem um ræðir fréttir, íþróttir, skemmtiefni eða annað afþreyingarefni, gjaldgeng sem „bein fjárfesting“ í skilningi laganna. Þannig væri tryggt að þau fjölmiðlafyrirtæki sem nú þegar fjárfesta mest í innlendri framleiðslu á íslensku yrðu ekki fyrir skerðingum af hálfu löggjafans, heldur hvött áfram til dáða, íslenskri tungu og menningu til heilla. Jafnframt yrði með breytingunni stigið raunverulegt skref til að jafna samkeppnisstöðu einkarekinna fjölmiðlaveitna gagnvart RUV og erlendum streymisveitum.
2. **Að skilyrðið um „íslenska menningarlega og samfélagslega skírskotun“ í 4. tölul. 2. gr. verði felld brott.** Nægjanlegt er að miða við að meirihluti talmáls sé á íslensku og að framleiðslan uppfylli önnur hlutlæg skilyrði um framleiðslukostnað eða upptökustað.
3. **Til vara, að orðalagi c. lið 1. mgr. 4. gr. verði breytt þannig að orðið „eingöngu“ falli brott og í stað þess komi „að miklu leyti“. Að auki verði orðunum „leikja og skemmtidagskrá“ bætt við sem undanþegið efni, sem myndi hljóða svo í heild sinni:**

„Undanþegnir greiðslu á menningarframlagi samkvæmt lögum þessum eru:

[c. Streymisveitur sem að miklu leyti miðla íþróttafni, fréttum, leikja og skemmtidagskrá eða trúarlegu efni.] Með þessu væri komið til móts við þær streymisveitur á borð við Sýn sem byggja rekstur sinn að stærstum hluta á því efni sem frumvarpið virðist ekki telja til „innlands efnis“ og sanngirnis væri gætt í samræmi við röksemdir frumvarpshöfunda.

Virðingarfyllst,
f.h. Sýnar hf.

Páll Ásgrímsson, lögmaður